

ผลกระทบของเอลนีโญต่อเศรษฐกิจการค้า

นายพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เปิดเผยว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญสร้างความกังวลว่าจะส่งผลเสียหายต่อภาคเกษตรไทย และทำให้รายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรของไทยลดลง ดังนั้น มาทำความรู้จักกับเอลนีโญให้มากขึ้น ถอดบทเรียนการเกิดเอลนีโญในอดีต และเตรียมรับมือกับเอลนีโญที่จะเกิดขึ้น

ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม 2566 องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (WMO) ได้ประกาศแจ้งเตือนปรากฏการณ์เอลนีโญ ซึ่งจะทำให้อุณหภูมิโลกร้อนขึ้น และการเกิดเอลนีโญจะส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศและมรสุมแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคของโลก เอลนีโญเกิดจากกระแสลมเปลี่ยนทิศ ทำให้กระแสน้ำอุ่นไหลไปยังภูมิภาคอเมริกาใต้ จึงทำให้ภูมิภาคอเมริกาใต้มีฝนตกหนักกว่าปกติ ขณะที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และออสเตรเลีย จะเกิดภัยแล้งและอาจเกิดไฟป่า ซึ่งในช่วง 70 ปีที่ผ่านมา โลกเผชิญซูเปอร์เอลนีโญแล้ว 5 ครั้ง (ปี 2515/16 2525/26 2534/35 2540/41 และ 2558/59) และจะเกิดครั้งต่อไปในเดือนตุลาคม 2566 ไปจนถึงปี 2567 ซึ่งเอลนีโญจะเกิดทุก ๆ 2 - 7 ปี มีระยะเวลา 9 - 12 เดือน นักวิทยาศาสตร์คำนวณว่าเอลนีโญจะมาถึงขึ้น และอุณหภูมิอาจยกกำลังเพิ่มขึ้น

รายงานการศึกษาของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ศึกษาผลกระทบของเอลนีโญ (El Niño Shock) ในอดีต โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลปี 2522 -2556 เผยแพร่เมื่อต้นปี 2560 พบว่าเอลนีโญส่งผลกระทบทำให้ (1) **ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity Prices) สูงขึ้น** ซึ่งความแห้งแล้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ไม่เพียงทำให้ราคาสินค้าโภคภัณฑ์สูงขึ้น แต่ทำให้ความต้องการใช้ถ่านหินและน้ำมันดิบเพิ่มขึ้น เนื่องจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำและโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนผลิตไฟฟ้าได้น้อยลง นอกจากนี้ ภาคการเกษตรมีความต้องการน้ำมากขึ้นเพื่อการชลประทานซึ่งต้องใช้เชื้อเพลิงในการผลิตพลังงานไฟฟ้า ปัจจัยเหล่านี้ ผลักดันให้ราคาพลังงานสูงขึ้น (2) **เงินเฟ้อ (Inflation)** เกิดจากราคาเชื้อเพลิงและราคาสินค้าโภคภัณฑ์สูงขึ้น นอกจากนี้ หากประเทศใดมีสัดส่วนน้ำหนักของสินค้าหมวดอาหารในตะกร้าเงินเฟ้อ (CPI) ค่อนข้างสูง ก็อาจทำให้เงินเฟ้อสูงด้วย (3) **อัตราการเติบโตของผลผลิตที่แท้จริง (Real Output Growth)** ซึ่งผลกระทบแตกต่างกันไป เช่น อาร์เจนตินา: ฝนตกอุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น ออสเตรเลีย: ผลผลิตข้าวสาลีลดลงจากความแห้งแล้ง ทำให้ราคาข้าวสาลีโลกสูงขึ้น แคนาดา: ผลผลิตประมงเพิ่มขึ้นจากอากาศอบอุ่นขึ้น ชิลี: ฝนตกหนักกระทบการทำเหมืองแร่ทองแดงทำให้ผลผลิตลดลง อินเดีย: ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ราคาอาหารและเงินเฟ้อสูงขึ้น อินโดนีเซีย: ภาคเกษตรได้รับผลกระทบ ทำให้ราคาสินค้าเกษตรโภคภัณฑ์ของโลกสูงขึ้น เช่น กาแฟ โกโก้ และน้ำมันปาล์ม นอกจากนี้ การทำเหมืองนิกเกิลในอินโดนีเซียต้องอาศัยพลังงานน้ำ ด้วยปริมาณฝนที่ไม่เพียงพอ ทำให้การส่งออกนิกเกิลของอินโดนีเซียลดลงและราคาโลกสูงขึ้น

การเกิดซูเปอร์เอลนีโญ ปี 2558 และสถานการณ์สินค้าเกษตรไทย

หากย้อนดูผลกระทบต่อนโยบายในปี 2558 ซึ่งเป็นปีล่าสุด ที่เกิดซูเปอร์เอลนีโญ พบว่าปริมาณผลผลิตสินค้าเกษตรสำคัญของไทยส่วนใหญ่ลดลง โดยข้าวเปลือก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปาล์มน้ำมัน มีผลผลิตลดลง ร้อยละ 15.4 17.6 และ 1.9 ตามลำดับ ขณะที่มันสำปะหลัง ผลผลิตเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.8 เนื่องจากภาครัฐส่งเสริมปลูกมันสำปะหลังทดแทนในพื้นที่ที่ไม่เหมาะกับการปลูกข้าว และมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

ในส่วนของราคาสินค้าเกษตร ในปี 2558 สินค้าเกษตรหลายรายการราคาสูงขึ้น อาทิ ข้าวเปลือก (เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.4) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.8) มันสำปะหลัง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.3) ทูเรียน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 36.9) มังคุด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 72.8) ลำไย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.6) และเงาะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.3) สำหรับสินค้าเกษตรที่ราคาลดลง ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน (ลดลงร้อยละ 5.4) ทั้งนี้ โดยทั่วไปเมื่อผลผลิตลดลง จะส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้น แต่กรณีปาล์มน้ำมัน ทั้งปริมาณผลผลิตและราคาลดลง มีสาเหตุจากการมีสต็อกน้ำมันปาล์มอยู่จำนวนมาก และภาวะการค้าชะลอตัวจากผลผลิตปาล์มน้ำมันโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการส่งออกของไทยในปี 2558 พบว่าสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกลดลง ได้แก่ ข้าว (ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดร้อยละ 10.7 และ 10.8 ตามลำดับ) น้ำมันปาล์ม (ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดร้อยละ 61.6 และ 63.9 ตามลำดับ) มังคุด (ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดร้อยละ 8.6 และ 9.4 ตามลำดับ) ในส่วนของสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (ปริมาณและมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 และ 2.5 ตามลำดับ) ทูเรียน (ปริมาณส่งออกลดร้อยละ 3.1 ขณะที่มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5) ลำไย (ปริมาณและมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.7 และ 22.9 ตามลำดับ) เงาะ (ปริมาณและมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 73.7 และ 52.7 ตามลำดับ) เนื่องจากมีความต้องการของตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

โอกาสและความเสี่ยงจากเอลนีโญต่อภาคเกษตรไทยในปี 2566

ในภาพรวมเอลนีโญทำให้ปริมาณผลผลิตภาคเกษตรลดลง ซึ่งส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่หากผลกระทบด้านผลผลิตที่ลดลงมีมากกว่าผลกระทบด้านราคาที่สูงขึ้น ก็จะทำให้รายได้ลดลง สำหรับในรายสินค้า เช่น **สินค้าข้าว** มีการคาดการณ์ว่าผลผลิต ปี 2566/67 จะลดลงจากปีก่อนหน้า แต่ก็พอเพียงสำหรับบริโภคในประเทศและส่งออกได้ ซึ่งอินโดนีเซียมีนโยบายความมั่นคงทางอาหารต้องการสำรองข้าว ขณะที่อินเดียขึ้นภาษีส่งออกข้าวนี้ รวมทั้งระงับการส่งออกข้าวทุกชนิดที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ อีกทั้งเวียดนามมีนโยบายลดปริมาณการส่งออกข้าว โดยจะส่งออกข้าวคุณภาพสูงและไม่เน้นปริมาณ ปัจจัยเหล่านี้ น่าจะส่งผลต่อการส่งออกข้าวไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566 อินโดนีเซียได้ลงนามข้อตกลงกับอินเดีย อนุญาตนำเข้าข้าวจากอินเดีย 1 ล้านตัน เพื่อจัดหาข้าวในกรณีเกิดการหยุดชะงักอันเป็นผลจากเอลนีโญ ซึ่งต้องติดตามใกล้ชิดเพื่อหาช่องทางและโอกาสทางการค้าสำหรับไทย นอกจากนี้ ไทยต้องเร่งพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ผลผลิตสูงและคุณภาพดี ใช้หลักตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ และสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน สำหรับในช่วง 7 เดือนแรก ของปี 2566 มูลค่าการส่งออกข้าวของไทย ขยายตัวร้อยละ 20.6 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า

สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นสินค้าที่ไทยนำเข้าสุทธิ นำเข้าจากเมียนมาเกือบทั้งหมด คาดว่าผลผลิต ปี 2566/67 จะลดลง แต่ก็ยังมีมากกว่าช่วงภัยแล้งปี 2562/63 และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2566 ไทยนำเข้าข้าวสาลี 1.4 ล้านตัน และข้าวบาร์เลย์ 0.5 ล้านตัน ปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 371.9 และ 490.6 ตามลำดับ ซึ่งข้าวสาลีและข้าวบาร์เลย์เป็นสินค้าทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น การอำนวยความสะดวกการนำเข้าสินค้าพืชอาหารสัตว์จะช่วยลดต้นทุนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมปศุสัตว์ของไทย แต่ขณะเดียวกันต้องดำเนินมาตรการเพื่อสร้างความสมดุลให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชอาหารสัตว์ไปด้วยพร้อมกัน

สินค้ามันสำปะหลัง มีการคาดการณ์ว่าผลผลิต ปี 2566/67 จะเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ ขณะที่ฝั่งสมาคมผู้ประกอบการเกี่ยวกับมันสำปะหลัง เปิดเผยข้อมูลจากการสำรวจว่าผลผลิตมันสำปะหลัง จะเหลือ 24 ล้านตัน ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมแปรรูปในประเทศต้องการ 40 ล้านตัน ซึ่งจะกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกของมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์แปรรูปไทย ดังนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการปลูกให้ได้ผลผลิตสูง และอาจส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกมันสำปะหลังซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อยทดแทนการปลูกข้าว ทั้งนี้ ในปี 2558 ที่เกิดซูเปอร์เอลนีโญ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์แปรรูป มีปริมาณและมูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 และ 2.5 ตามลำดับ สำหรับในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2566 มูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์แปรรูป หดตัวร้อยละ 17.6 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า

สินค้าน้ำมันปาล์ม มีการคาดการณ์ว่าผลผลิตปาล์มน้ำมันปี 2566/67 จะลดลงจากสภาพอากาศร้อน ฝนน้อย และทำให้ผลปาล์มมีน้ำหนักลดลง ทั้งนี้ อินโดนีเซียมีนโยบายลดการส่งออกน้ำมันปาล์ม ส่งผลให้ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดโลกสูงขึ้นจากอุปทานที่ลดลง จึงน่าจะเป็นผลดีต่อการส่งออกของไทย อย่างไรก็ตาม ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2566 มูลค่าการส่งออกน้ำมันปาล์มของไทย หดตัวร้อยละ 37.5 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า

สินค้าผลไม้ มีการคาดการณ์ว่าทุเรียนและมังคุดจะมีผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากพื้นที่ปลูกที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ลำไยจะมีผลผลิตลดลง เนื่องจากภัยแล้งและพื้นที่ปลูกที่ลดลง อย่างไรก็ตาม จีนซึ่งเป็นตลาดส่งออกผลไม้ที่สำคัญของไทยยังมีความต้องการนำเข้าอย่างต่อเนื่อง สำหรับในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2566 มูลค่าการส่งออกผลไม้สดของไทย ขยายตัวร้อยละ 17.8

สินค้าน้ำตาล เอลนีโญทำให้อินเดียมีผลผลิตน้ำตาลลดลง อีกทั้งรัฐบาลอินเดียมีมาตรการชะลอการส่งออกน้ำตาล ทำให้ปริมาณน้ำตาลในตลาดโลกลดลง และส่งผลให้ราคาน้ำตาลโลกสูงขึ้น ฟิลิปปินส์มีมาตรการนำเข้าน้ำตาลทรายเพื่อสำรองไว้ในประเทศ ขณะที่บราซิลจะมีผลผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้น สำหรับไทยคาดว่าปริมาณอ้อยเข้าหีบ ปี 2566/67 จะลดลง อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมราคาน้ำตาลในตลาดโลกสูงขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นผลดีต่อการส่งออกของไทย สำหรับในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2566 มูลค่าการส่งออกน้ำตาลทรายของไทย ขยายตัวร้อยละ 17.7

นายพูนพงษ์ กล่าวทิ้งท้ายว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญไม่เพียงส่งผลกระทบต่อผลผลิตและราคาสินค้าเกษตร แต่ยังมีผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมปศุสัตว์ นอกจากนี้ ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ราคากำลังงาน และเงินเฟ้อสูงขึ้น อีกทั้งต้นทุนค่าขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศที่มี

แนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งกระทรวงพาณิชย์มีการตั้งวอร์รูมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากเอลนีโญที่มีต่อพืชเกษตร สำหรับผู้ประกอบการจะต้องติดตามข้อมูลและเตรียมการเพื่อบรรเทาผลกระทบ ตลอดจนมีการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างรอบคอบและรัดกุม

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

12 กันยายน 2566